УДК 338.43

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Комар А.С.[1], інж.,
Сидорук І.С.[2], к.е.н., доц.
[1]Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна
[2]Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс займає важливе місце в економіці Запорізької області. Сфера діяльності АПК сягає від задоволення потреб населення продуктами харчування до покриття потреб промисловості у сировині, а також забезпечення галузі засобами виробництва і обслуговування [1-4].

Ринок продукції сільського господарства є одним з основних елементів продовольчого ринку країни, розвиток якого має велике значення для зростання національної економіки, а також забезпечення населення продуктами харчування.

Сьогодні економічне становище сільського господарства України і включаючи Запорізьку область, знаходиться в задовільному стані. Хоча за обсягами виробництва продукції рослинництва наша область серед інших знаходиться в першій десятці, проте за виробництвом тваринницької продукції займає останні місця в рейтингу по Україні. Такий стан пов’язаний з низькою рентабельністю галузі тваринництва та низькими цінами на вироблену сільгоспвиробниками продукцію рослинництва в порівнянні з високими витратами підприємств на її виробництво. Попри тривалий період занепаду тваринництво продовжує відігравати важливе значення у розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, щорічно забезпечуючи вагому частку виробництва валової продукції сільського господарства.

Продукція галузі є сировиною для зернопереробної, овочепереробної, молокопереробної і м’ясопереробної промисловості та експорту продукції з різною глибиною переробки, отже, і вплив розвитку сільського господарства на функціонування економіки значно більший, ніж можна очікувати.

У зв’язку з цим виникає потреба у вивченні, дослідженні і розробці рекомендацій по удосконаленню існуючих й пошуку нових підходів до формування та функціонування ринку сільськогосподарської продукції, як складової продовольчого ринку.

Постановка завдання. Економічна ситуація, що склалася в АПК негативно впливає на ефективність проведення державної політики раціонального виробництва та використання продукції рослинництва і

тваринництва. Для визначення ступеню деформації галузі в регіональному масштабі, необхідно проаналізувати економічне становище сільського господарства в Запорізькій області.

Основні матеріали. Сільське господарство Запорізької області займає досить важливу нішу у забезпеченні продовольчої безпеки держави. М'ясопродукти і молокопродукти є основою добробуту населення, а показники їх споживання – одними з індикаторів стану забезпечення продовольчої безпеки.

Рівень змін фізичного обсягу виробництва характеризується індексом продукції сільського господарства. Індекс сільськогосподарської продукції в усіх категоріях аграрних господарств за 2021 рік збільшився на 29,0 % порівняно з 2020, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – на 35,3 %, у господарствах населення – на 16,9 % (рис. 1).

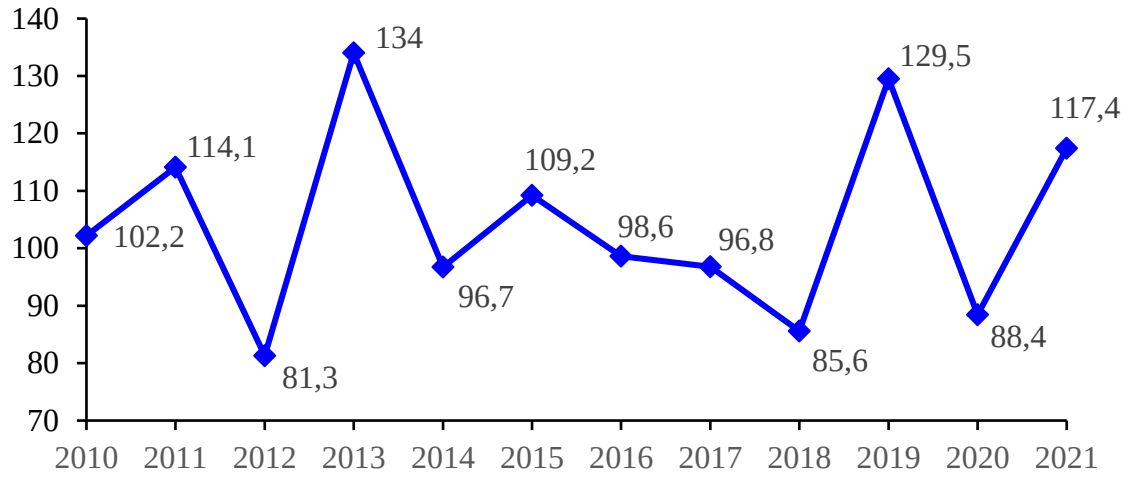

Рис. 1. Зміна індексів сільськогосподарської продукції (у постійних цінах 2016 року, % до попереднього року)

Індекс продукції рослинництва у 2021 р. збільшився на 34,9 %, на відміну від індексу тваринницької продукції, який зменшився на 10,2 % у порівнянні з попереднім роком.

Господарствами усіх категорій у січні 2022 р. реалізовано на забій та/або були забиті на м'ясо на своєму підприємстві 4,6 тис. т худоби та птиці (у живій вазі), що на 23,3% менше порівняно з січнем 2021 р., вироблено 8,9 тис. т молока (на 18,3% менше) та 19,6 млн. шт. яєць (на 50,5 % менше). В аграрних підприємствах відбулося зменшення реалізації худоби та птиці на забій (на 41,7 %), а виробництво молока залишилося на рівні минулого року. У господарствах населення відбулося зменшення виробництва м'яса (на 11,1 %) та молока (на 24,4 %). Частка господарств населення у загальному виробництві продукції тваринництва за січень 2022 р. складала у реалізації на забій – 69,6 %, валовий надій молока – 69,7 % [5].

На початок лютого всіма категоріями господарств утримувалось 78,3 % загальної чисельності великої рогатої худоби (у 2021р. –

87,1 %), у тому числі корів – 75,2 % (у 2011р. – 87,9 %); свиней – 71.0 % (94,0 %), овець і кіз – 92,1 % (89,2 %), птиці свійської – 69,1 % (75,4 %) (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Поголів'я основних видів худоби та птиці на 1 лютого2022 року

	Усі категорії господарств		У тому числі			
			Сільськогосподарські підприємства		Господарства населення	
	тис. голів	у % до 1 лютого 2021 р.	тис. голів	у % до 1 лютого 2021 р.	тис. голів	у % до 1 лютого 2021 р.
Велика рогата худоба	54,1	78,3	14,7	93,6	39,4	73,8
у т. ч. корови	28,5	75,2	5,1	89,5	23,4	72,7
Свині	122,6	71,0	78,2	65,8	44,4	82,7
Вівці та кози	53,3	92,1	23,4	91,1	29,9	92,9
Птиця свійська	2446,0	69,1	790,8	46,8	1655,2	89,4

У сільськогосподарських підприємствах порівняно з 1 лютого 2021 р. відбулося скорочення поголів'я основних видів худоби і птиці: великої рогатої худоби – на 6,4 %, у тому числі корів – на 10,5 %, свиней – на 34,2 %, овець і кіз – на 8,9 % і птиці – на 53,2 %.

Загальне річне поголів'я тваринництва за 2021 р. у процентному відношенні на 2020 р. наступне: ВРХ – 78,6 %, у т.ч. корів – 74,7 %, свиней – 71,6 %, овець та корів – 94,5 %, птиці свійської – 67,5 %. Виробництво продукції тваринництва у 2021 році у процентах від попереднього року склали: забійна маса сільськогосподарських тварин, реалізованих на забій – 93,6 %, валовий надій молока – 89,4 %, кількість отриманих яєць від птиці свійської – 64,8 %, валовий настриг вовни – 84,4 % [6].

Обсяг вирощування худоби та птиці в усіх категоріях аграрних господарств у січні 2022 р. у порівнянні з відповідним періодом минулого року зменшився на 31,8 %, його відношення до реалізації тварин на забій становило 76,7 % (у січні 2021 р. – 103,4%).

Обсяг виробленої продукції, реалізованої аграрними підприємствами тваринницької направленості у 2021 р. порівняно з 2020 р. зменшився: сільськогосподарські тварини (у живій масі) – на 7,4 %, молоко – на 1,9 %, яйця – на 61,5 %[6].

Середні ціни продажу основної продукції тваринництва сільськогосподарськими підприємствами за всіма напрямами реалізації за січень 2022 р. проти відповідного періоду 2021 р. зросли на сільськогосподарських тварин (у живій вазі) – на 29,1% (10496,3 грн. за т), молоко – на 14,6% (1603,1 грн. за т) [6].

На кінець 2021 року валовий збір основних сільськогосподарських культур зріс порівняно з попереднім роком (табл. 2), окрім кользи, якої

на 6,4 % зібрали менше.

Таблиця 2

Обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподарських культур за категоріями господарств у 2021 році [6]

	Господарства усіх категорій		У тому числі			
			Підприємства		Господарства населення	
	ц	2021 у % до 2020	ц	2021 у % до 2020	ц	2021 у % до 2020
Культури зернові та зернобобові*	38380534,9	129,5	28413190,3	127,1	9967344,6	136,7
у тому числі						
пшениця	27165983,9	131,0	20108558,9	126,4	7057425,0	146,1
ячмінь	6845484,4	117,0	4385842,1	119,6	2459642,2	112,8
кукурудза	2785024,2	172,2	2414354,7	170,4	370669,6	185,1
Соняшник*	10695123,7	129,3	8552441,5	137,8	2142682,2	103,8
Ріпак озимий та кольза (ріпак ярий)	1788625,8	93,6	1775900,1	93,7	12725,8	79,3
Соя	406745,5	122,0	406745,5	122,0	–	–
Картопля	2220025,3	124,9	4355,8	290,9	2215669,5	124,8
Культури овочеві відкритого ґрунту	1844981,2	105,9	154658,3	77,0	1690322,8	109,7
Культури плодові та ягідні	641540,2	146,7	98225,8	159,1	543314,4	107,0

Примітка. * У масі після доробки

На 1 лютого 2022 р. в сільськогосподарських підприємствах (крім малих), які займаються вирощуванням, зберіганням та переробленням зернових, зернобобових культур і соняшнику в наявності було 1523,0 тис. т зерна (у 1,7 разів більше проти 1 лютого 2021 р.), у тому числі 861,5 тис. т пшениці (у 1,8 разів більше), 101,8 тис. т кукурудзи (у 1,9 разів більше), 96,2 тис. т ячменю (у 1,3 разів більше), 1,9 тис. т жита (лише дані виробничих господарств) та 410,8 тис. т соняшнику (у 1,7 разів більше) [6]. Безпосередньо у виробничих підприємствах зберігалося 1074,3 тис. т зерна (у 1,6 разів більше), у тому числі 575,1 тис. т пшениці (у 1,5 разів більше), 70,9 тис. т кукурудзи (у 2,1 разів більше), 68,3 тис. т ячменю, 1,9 тис. т жита і 309,5 тис. т соняшнику (у 2,2 рази більше). Підприємства, які безпосередньо займаються зберіганням та, переробленням зернових культур мали в наявності 448,7 тис. т зерна (у 1,8 разів більше), у т. ч. пшениці – 286,4 тис. т (у 2,6 рази більше), кукурудзи – 30,9 тис. т (у 1,6 разів більше), ячменю – 27,9 тис. т, соняшнику – 101,3 тис. т.

Обсяг реалізованої аграрними підприємствами рослинної направленості виробленої продукції у 2021 р. порівняно з 2020 р. зернових та зернобобових культур залишився на тому ж рівні, зменшився: соняшник – на 29,2 %, соя – на 70,4 %, ріпак і кольза – на 9,1 % [5].

Середня ціна зернових та зернобобових культур, які були реалізовані підприємствами, у січні 2022 р. становила 7842,2 грн. за т, що на 8,3 % більше, ніж торік. Насіння олійних культур на початку 2022 р. продавали за 17693,3 грн. за т, що складає 102,7 % від середніх цін січня 2021 р. [6].

Висновки. Агропромисловий комплекс навіть у розвинених країнах є дотаційною галуззю промисловості, тобто виробники сільськогосподарської продукції отримують від держави додаткові кошти для розвитку. Одним із діючих механізмів підняття економіки Запорізької області є додаткове фінансування АПК, так як південні регіони України мають достатню кількість трудових ресурсів не лише для розвитку промисловості, а й для агропромислового комплексу в цілому.

Одним з найефективніших шляхів розвитку тваринництва в нашому регіоні і державі в цілому є розробка та подальше прийняття закону про обов'язкове розведення тварин у агрогосподарствах, які займаються рослинництвом, тобто оброблена кількість землі повинна відповідати поголів'ю тварин які можуть утримувати аграрні підприємства, для отримання прибутку з обох напрямів.

Список використаних джерел

1. Skliar R. Definition of priority tasks for agricultural development. Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference. «Multidisciplinary research». Bilbao, Spain 2020. Pp. 431-433.

2. Giełżecki J., Jakubowski T. Analysis of methods of harvesting high quality hay. Технічне забезпечення інноваційних технологій в агропромисловому комплексі: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. С. 281-286.

3. Скляр Р.В., Скляр О.Г. Визначення заходів з підвищення енергоефективності сільськогосподарського виробництва. Міжн. ел. наук.-пр. журнал WayScience. Дніпро, 2020. Т.1. С. 118-121.

4. Shokarev O., Skliar O., Boltianskyi O. State and problems of implementation of innovations in the field of animal husbandry. Науковий вісник ТДАТУ. Мелітополь: ТДАТУ, 2022. Вип. 12, том 2. №5.

5. Соціально-економічне становище Запорозької області за січень 2022 року. Статистичний бюлетень. / Відп. за вип. О. Москвіна. Головне управління статистики у Запорізькій області, Запоріжжя, 2022. 75 с.

6. Сільське, лісове та рибне господарство: статистичні матеріали Головного управління статистики у Запорізькій області. URL: https://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsiia